

Az LMBTQ mediáció megjelenése Magyarországon

Az elmúlt években a mediációnak – mint alternatív konfliktuskezelésnek - számos szakterületével találkozhattunk. Van válási, családi, párkapcsolati mediáció, ezen kívül létezik gazdasági, szervezeti közvetítés, de nem ritka a kisebbségi, interkulturális mediáció sem. A fenti mediációs szakterületeket alapvetően két csoportra lehet osztani. Az egyik a konfliktus egyes típusaira fókuszál (pl. családi, párkapcsolati...) míg a másik egy adott kisebbség, vagy csoport sajátos konfliktusaira helyezi a hangsúlyt. Szakmai rendezvényeken azonban visszatérően felmerül, hogy a mediációs tevékenységet illetően szükséges-e ilyen elkülönített kategóriákban gondolkodnunk, hiszen a mediációs folyamatok az alkalmazott módszereket tekintve – függetlenül a konfliktus jellegétől - nem térnek el egymástól.

Az elmúlt év tapasztalatai azt bizonyították, ha a mediáció speciálisan egy adott társadalmi alcsoport vagy kisebbség konfliktusaival foglalkozik, akkor szükségesnek látszik bizonyos, a csoportra általában jellemző ismereteket elsajátítani, melyek a mediációs folyamatot eredményesebbé és hatékonyabbá tehetik.

A PIPA Alapítvány azért jött létre, hogy a társadalom hátrányos helyzetű, fogyatékkal élő és kisebbségi csoportjait támogassa, társadalmi integrációját és a különbségek felszámolását segítse. Majd ennek eredményeképpen a társadalom véleményformálásban is aktív szerepet játszhasanak. Az alapítvány 2015 elején egy olyan projektbe kezdett, mely Magyarországon, de jelenleg Európában is egy egyelőre ismeretlen, de annál fontosabb hiányt pótol. A Norvég Civil Támogatási Alap által finanszírozott projekt *elsődleges célja, az LMBTQ (Leszbikus, Meleg, Biszexuális, Transz, Queer) mediáció elterjesztése Magyarországon, valamint az összegyűjtött tapasztalatok széleskörű megosztása és terjesztése a mediációs szakma berkein belül*. Ez azért látszott szükségesnek, mert míg pl. az Egyesült Államokban a szexuális kisebbségek konfliktusaival foglalkozó mediációs szolgáltatásoknak már széles körben elterjedtek, és hagyományai vannak, addig Magyarországon eddig szinte egyáltalán nem léteznek. Sőt! Európában is csak kevés helyen találhatunk erre vonatkozó kezdeményezéseket. Az LMBTQ mediáció elterjesztésével és bevezetésével a PIPA Alapítványnak az is célja volt, hogy az érintett szexuális kisebbségi csoportok számára hozzáférhető legyen egy olyan segítő szolgáltatás, amely a jelenlegi társadalmi környezetben, biztonságos, minősítéskéntől mentes teret biztosítson azoknak az LMBTQ embereknek, családoknak, akik szeretnék a konfliktusaikat diszkréten, békés úton rendezni.

Tapasztalataink szerint - az idevonatkozó jogi hiányosságok, és a még mindig erősen jelenlévő homofóbia miatt, Magyarországon az LMBTQ emberek problémái és jellemző konfliktusai még nem kapnak elegendő figyelmet. Ez gyakran azt eredményezi, hogy problémáikat elszigetelten, „titokban” rendezik, küldő segítséget nem-, vagy csak nehezen kérnek, ami következményeiben még tovább erősíti az érintettek kirekesztettség élményét.

Az érintett társadalmi csoportokat már jól ismerő mediátorokból, pszichológusokból, jogászokból (Ritter Andrea, Radványi Ágnes, Zachar-Illés Tamás) álló projekt csoport *másik fő célja volt, hogy - az LMBTQ civil szervezeteivel szorosán együttműködve, - a mediátor szakma erre nyitott képviselőivel megismertessük ennek a speciális mediációs területnek a legeredményesebben működő módszertanát.* Egyfajta termékeny szakmai párbeszédet folytatva kidolgozzuk, és összefoglaljuk az érintett csoportokra jellemző sajátosságokat, és az LMBTQ mediáció speciális módszertani eszközeit.

Az LMBTQ mediáció bevezetésének projektje minden szempontból sikeres volt, és bár 2016 januárjában ért véget, ez tulajdonképpen egy hosszú, jövőbe mutató és – nem titkoltan - szemléletformáló folyamatnak a kezdete.

A projekt keretein belül számos sikeres megjelenés volt, előadásokat, workshop-okat tartottunk, és arra is lehetőség volt, hogy az érintettek az LMBTQ mediációt ingyenesen igénybe vegyék. Ezek a mediációs esetek a projektben dolgozók számára is számos igen hasznos tanulsággal szolgáltak, bepillantást engedtek az érintettek jellemző konfliktusaiba, és ezzel együtt az eszköztelenségébe is.

Fontos kiemelni, hogy ezeket a szubkultúrára jellemző konfliktusokat/nehézségeket bár sokan ismerik, mégis méltatlanul kis figyelmet kapnak, az érintettek gyakran magukra maradnak a problémáikkal. Mind a társadalomban, mind a mediációs szakmán belül fontos tudatosítani, hogy ezeknek a problémáknak a nem megfelelő kezelése, elfojtása, vagy visszautasítása súlyos károkat okozhat. Sérülnek az érintett emberi kapcsolatok, törést okozhatnak a családokban, és nem utolsósorban az egyén számára is komoly traumákat illetve személyiség fejlődési zavarokat idézhetnek elő.

Érdeemes néhány ilyen jellemző helyzetet kiemelni.

- a. Az alapítványhoz forduló LMBTQ emberek konfliktusos esetei között nagy hangsúllyal szerepeltek az ún. „coming out”, tehát az előbújással, a szexuális identitás vagy irányultság felvállalással kapcsolatos nehézségek, és ennek kockázatkezelése. A

„coming out” élménye életkortól függetlenül az egyén, és a környezete számára egyaránt megterhelő lehet, amelyet a mediáció nagyban megkönnyíthet. Az ilyen esetekben az alapítványhoz forduló embereknek rendszerint a családjuk valamelyik tagjával (szülők, testvérek, házastárs) van súlyosabb vagy kevésbé súlyos konfliktusa, ahol a másságukkal kapcsolatban szinte mindig elutasítást, mellőzöttséget, vagy megszégyenítést éltek/élnek meg. Ezért ezek a helyzetek szinte kivétel nélkül erős érzelmekkel és indulatokkal járnak együtt.

Ezekben a mediációs esetekben egy biztonságos, elfogadó környezet megteremtésével elsődlegesen a felek érzelmeit, a konfliktussal kapcsolatos megéléseit szükséges feltárni.

- b. A mediációt igénybevevők problémái között *szintén nagy hangsúllyal szerepelnek, a válással, szeparációval kapcsolatos konfliktusok*, mint pl. a vagyon megosztása vagy a gyermekek láthatásának a kérdése is. Fontos tudni, hogy az azonos nemű párok gyermekvállalásának jogi környezete Magyarországon hiányos. Pl. egy LMBTQ szülő csak egyedülállóként fogadhat örökbe gyermeket, és vehet igénybe mesterséges megtermékenyítést, ami sajnos azt eredményezi, hogy a jog a nem biológiai szülő számára nem ad védelmet. Függetlenül attól, hogy a gyermeket hány éven keresztül nevelték közösen! Az ismert nehézségek ellenére azonban Magyarországon is sok azonos nemű pár vállal gyermeket, ami azonban egy konfliktus, vagy „válás” esetén a fentiek tekintetében sok szempontból megterhelő lehet. Fontos kiemelni, hogy az alapítványhoz fordulókat esetei jellemzően megállapodással végződtek.
- c. Érdemes megemlíteni *az ún. „szivárvány család”-okon belül felmerülő konfliktusokat* is. Ezekben a családokban több szereplő van jelen, mint egy klasszikus családmodellben. Az együttélésbe vagy gyermeknevelésbe beléphet új szereplő, de az is létező jelenség, hogy adott esetben több személy együttesen vállal gyermeket, és a szülői feladatokat egyenlően felosztják egymás között. Itt is nagy hangsúllyal szerepelnek a szeparációval kapcsolatos konfliktusok, vagy annak a kihívásai, amikor valaki kilép, illetve új szereplőként lép be a családba. Ilyenkor a felek közötti szülői szerepek felosztásának a kérdése is képezheti a mediáció eljárás alapját.

Összefoglalva: Az LMBTQ civil szervezetekkel való közös munka, folyamatos egyeztetés, a megjelenések, illetve a mediációs esetek minden kétséget kizáróan az LMBTQ mediáció létjogosultságát, hiánypótló jellegét, és fontosságát erősítették meg.

A projekt az eddiginél is pontosabb belátást engedett az érintett szubkultúra jellegzetességeibe, kihívásaiba, nehézségeibe. A konkrét mediációs esetek egyértelmű tanulsága volt még az is, hogy akik a problémáikkal az alapítványhoz fordultak, elsődlegesen azt a szempontot tekintették meghatározónak, és ezt mérlegelve kértek segítséget, hogy a projekt szakemberei, mediátorai az adott területen tapasztaltak, és nem ismeretlenek számukra a szubkultúra sajátosságai. Ez a speciális szakmai tapasztalat, és elfogadó környezet a konfliktusaikkal az LMBTQ mediációhoz fordulók számára egyfajta biztonságot ad, nagyobb bizalmat és nyíltságot tesz lehetővé, ami elősegíti a megnyugtató megállapodások kialakulását.

Jelenleg is folyik a munka, hogy az érintett csoportok konfliktusait segítő mediáció még nagyobb hangsúllyal kerüljön be a szakmai köztudatba, és az LMBTQ civil szervezetek segítő eszköztárába.

A nyugaton már jól bevált, az LMBTQ embereket segítő mediációs modell bevezetésére a magyar társadalom talán még nincs felkészülve, ugyanakkor egyfajta pozitív irányú változás jelei már érzékelhetők. A hazai mediációs szakma képviselői érzékelhetően elkötelezettek abban, hogy - specializációtól függetlenül - magas színvonalú, egységes, szakmai konszenzusra épülő mediációs szolgáltatás nyújtsanak, és a hazai szemléletformálás szerves részei legyenek.

Radványi Ágnes